

Interessant zomerstrand en levende Purperslakken *Nucella lapillus* op strandhoofd te Koksijde juli 2013

Ingrid Jonckheere

Inleiding

Van 3 tot 14 juli 2013 organiseerde de gemeente Koksijde "Camping cultuur". Een mobiel cultuurdorp werd telkens voor drie dagen opgesteld in één van de deelgemeenten van Koksijde. Ik had het genoegen om in samenwerking met het Duinenhuis van Koksijde, een drietal namiddagen met het door de provincie West-Vlaanderen aangeboden mobiel strandlabo deel te nemen aan dit evenement. We stelden het strandlabo op tussen de woonwagens waar familievoorstellingen doorgingen zoals Rosse Riks's kindercafé, De wonderse wereld van professor Pillemans en deze waar workshops werden georganiseerd. We konden rekenen op heel wat belangstelling van zowel jong als oud.

Het mobiel strandlabo

Voor wie het mobiel strandlabo niet kent, stel ik het even voor.

Claude Willaert, één van onze leden die werkt bij het Provinciaal Steunpunt voor Natuur- en Milieu Educatie Kust is de bezieler van dit project. Het is de bedoeling om voor het publiek het onzichtbare strand- en zeeleven zichtbaar te maken. De voornaamste onderdelen van het mobiel strandlabo zijn: een fietsbagagekar, een opvouwbare picknicktafel met vier plooiestoeltjes, microscoop, stereoscopische microscoop, aquarium, loeppotjes, planktonnetten, zeven en determinatiekaarten. Met dit materiaal kunnen op het strand tijdens gidsbeurten voor scholen en vakantiecampen eenvoudige veldwerkopdrachtjes uitgevoerd worden maar het labo is ook goed inzetbaar bij grotere evenementen waar je het bredere publiek kan laten kennismaken met de minder bekende/zichtbare zeeorganismen.

Het doel is om vanaf 2014 in iedere kustgemeente een strandlabo ter beschikking te stellen. In september 2013 gaat er een opleiding door voor de geïnteresseerden (zie pag. 46).

Zeeorganismen verzamelen

Tijdens "Camping Cultuur" ging ik iedere ochtend bij laagtij wat zeeorganismen verzamelen om die dan in de namiddag te tonen. Zo ook op woensdag 10 juli 2013. Ik besloot die dag om eens op en rond het strandhoofd in de buurt van Ster der Zee te gaan kijken. Het was jaren geleden dat ik daar zelf nog was gaan zoeken. Dit was het strandhoofd waar tot vorig jaar regelmatig Gewone zeehonden *Phoca vitulina* kwamen

uitrusten. Nu de zehonden de jachthaven en havengeul van Nieuwpoort verkiezen als rustplaats vond ik dat het weer kon om het strandhoofd te betreden.

Ik verzamelde eerst wat schelpdieren voor het geval het publiek wat minder interesse zou hebben voor de kleinere zeeorganismen. Bij de laagwaterlijn, net naast het strandhoofd (richting Sint-Idesbald) vond ik ingegraven in het zand levende Amerikaanse zwaardschedes *Ensis directus*, Zaagjes *Donax vittatus* en Nonnetjes *Macoma balthica*. Daarna betrad ik het strandhoofd. Al snel vond ik enkele levende Gewone alikruiken *Littorina littorea*.

Het was redelijk gunstig laagtij en het volledige strandhoofd kwam vrij. Tijdens mijn zoektocht zag ik een paar levende Schaalhorens *Patella vulgata* maar deze soort was zeker niet algemeen te vinden. Toen ik aan de kop van het strandhoofd kwam viel me op dat vele stenen volledig bedekt waren met Schelpkokerwormen *Lanice conchilega* (foto 1) en andere met Slibkokerwormen *Polydora ciliata* (foto 2). Op nog andere stenen leefden Mosselen *Mytilus edulis*, en zowel op de stenen als op de mosselen zag ik heel veel Gewone zeepokken *Semibalanus balanoides*.

Foto 1: Schelpkokerwormen *Lanice conchilega* op strandhoofd Koksijde (Foto : Ingrid Jonckheere)

Foto 2: Slibkokerwormen *Polydora ciliata* op strandhoofd Koksijde (Foto : Ingrid Jonckheere)

Tussen de mosselen en zeepokken ontdekte ik een op het eerste zicht flink uit de kluiten gewassen Alikruik. Enkel een deel van de laatste winding van het dier was niet bedekt met slib, zeepokken of andere organismen. Toen ik het dier losmaakte van de steen en naar de mondopening keek zag ik – zeer tot mijn verbazing – dat het een levende Purperslak *Nucella lapillus* betrof. Na ongeveer een half uur zeer grondige controle van alle stenen in de buurt vond ik nog een 2de exemplaar, ongeveer even groot en al even goed gecamoufleerd. Ondertussen was het 10 uur 30 en dan starten de strandreddingsdiensten wat betekende dat ik met veel getoeter en na een korte discussie verzocht werd om het strandhoofd te verlaten.

Op vrijdag 12 juli 2013 ging ik opnieuw verzamelen. Ik ging eerst op het strandhoofd nabij Ster der Zee op zoek naar nog meer purperslakken. Het was veel minder goed laagtij dan op woensdag, de stenen op de kop van het strandhoofd kwamen niet volledig vrij. Het tweede exemplaar dat ik woensdag zag vond ik daardoor niet terug. Meer exemplaren vond ik niet.

Daar waar de voorbije dagen zo goed als niks aangespoeld was op het strand lag nu in de strook ongeveer halweg tussen de hoog- en laagwaterlijn heel wat aanspoelsel. Ik verzamelde 3 levende Zeeappels *Psammechinus miliaris*, Zeedennetje *Abietinaria abietina*, Zeecypres *Sertularia cupressina* alsook Bruine zeevinger *Alcyonidium diaphanum* en een levend Goudkammetje *Pectinaria koreni* dat in de namiddag de show stal en op meer belangstelling kon rekenen dan de op het evenement aanwezige bekende Vlamingen.

Verder lagen er die dag ook heel veel krabben en krabbenschilden op het strand: Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus* enkele 100den schilden en een 10-tal dieren, Strandkrab *Carcinus maenas* 50-tal schilden en een 10-tal dieren, Breedpootkrab *Portunus latipes* 3 volledige dieren, Helmkrab *Corystes cassivelaunus* 1 volledig dier en 3 schilden, Noordzeekrab *Cancer pagurus* 1 groot schild. Ik vond ook enkele kleine Heremietkreeftjes *Diogenes pugilator*, de schelpen waarin ze zaten waren begroeid met Ruwe zeerasp *Hydractinia echinata*.

Een kruier was aan het werk en in zijn net zaten naast Gewone garnaal *Crangon crangon* (niet veel), onder andere heel veel krabbenschilden, 1 horentje met daarin een Gewone heremietkreeft *Pagurus bernhardus*, 2 Kleine zeenaalden *Syngnathus rostellatus*, een 30-tal kleine Scholletjes *Pleuronectes platessa*, 4 Kleine pietermanen *Echiichthys vipera*, 1 kleine Tong *Solea solea*, 2 Harnasmantjes *Agonus cataphractus*, 1 Slakdolf *Liparis liparis* en 2 Gewone slangsterren *Ophiura ophiura*.

Levende Purperslakken op strandhoofd

De beide op het strandhoofd van Koksijde gevonden levende Purperslakken waren volwassen exemplaren, die zich tenminste al vorig jaar moeten gevestigd hebben. Ik vond geen legsels. De schelpen waren bedekt met een laagje slib en met zeepokken. Van beide exemplaren was er door de begroeiing en bedekking zo goed als niks te zien van het hoorntje (foto 3). Dit is waarschijnlijk de reden dat ze tot op heden nog niet eerder werden ontdekt ook niet op de excursies van de Strandwerkgroep die daar regelmatig plaatsvinden, de laatste dateerde van 26 mei 2013. Beide dieren leefden ook op de stenen die enkel bij gunstig laagtij vrijkomen.

Op de vraag hoelang de dieren daar al aanwezig zijn zullen we wel nooit een antwoord kennen. Op de westelijke havendam te Zeebrugge werd er in augustus 2012 (Dumoulin & Anthierens *in prep.*, De Blauwe & d'Udekem d'Acoz, 2012) een populatie Purperslakken met legsel gevonden. Op de Jetée de Malo (Frankrijk) kwamen Purperslakken, nadat ze daar ook volledig verdwenen waren (De Winter, 1998), al

eerder terug voor, maar het is mij niet precies bekend sinds wanneer, in ieder geval reeds vanaf de zomer 2009 (eigen waarnemingen). Dit zijn voorlopig de dichtst bij Koksijde gelegen gekende vindplaatsen.

Ik vond de Purperslakken op stenen waarop ook mosselen en zeepokken leefden. Dit is niet onverwacht gezien dit het voedsel is van de Purperslak (Fretter & Graham, 1962; de Bruyne et al., 2013) (foto 4).

Foto 3: Purperslak op strandhoofd te Koksijde – 10 juli 2013
(foto : Ingrid Jonckheere)

Hoe komen de dieren nu in Koksijde terecht?

De Blauwe & d'Udekem d'Acoz (2012) beschrijven de mogelijkheid van transport via scheepsrompen maar voor de in Koksijde gevonden exemplaren lijkt mij dit zo goed als onmogelijk, er is in Koksijde geen aanlegplaats voor boten en de haven van Duinkerke en de havengeul van Nieuwpoort liggen respectievelijk 11 km en ongeveer 7 km verwijderd van Koksijde.

Ook al is er sinds het verdwijnen van de laatste Purperslak in België, april 1981 (Kerckhof, 1988) maar één melding gekend van een aangespoelde levende Purperslak in de nabijheid van Koksijde, het dier werd gevonden op het Strand van Sint-André te Oostduinkerke op 17 april 2008 (Vanhaelen, 2008), toch lijkt het me meer waarschijnlijk dat de Purperslakken via aangespoelde wieren of zeeorganismen op het strandhoofd terecht kwamen. Heel vaak troept er veel aanspoelsel samen langs beide zijden van dit strandhoofd.

Overlevingskansen purperslakken

De in 2011 uitgevoerde zandsuppletiewerken, met als gevolg dat de stenen wat dieper in het zand steken, verhinderden de Purperslakken niet om zich (voorlopig?) te vestigen op dit strandhoofd.

Het strandhoofd werd enkele jaren door de aanwezigheid van de zeehonden veel minder betreden maar die periode is voorbij. Ook stelde ik met lede ogen vast dat elke ochtend enkele mensen Mosselen kwamen trekken op dit strandhoofd. Gezien de twee gevonden Purperslakken te midden van de Mosselen leefden is de kans groot dat ze worden losgetrokken en zo meegenomen worden of op de bodem terecht komen en met de stroming wegspoelen. En dan is het nog afwachten of ze zich ook zullen voortplanten en zo een min of meer leefbare populatie kunnen opbouwen.

Anderzijds is er meer dan voldoende voedsel voor de Purperslak aanwezig en predatie door krabben (Strandkrab, Fluwelen zwemkrab, Noordzeekrab,...) en vogels (Steenloper, Scholekster, Meeuw,...) zou geen probleem meer mogen zijn gezien volgens de Bruyne & Al. (2013) volwassen exemplaren vanaf ongeveer 4 cm groot vrij zijn van predatie. Ik mat de purperslakken niet maar ik denk dat ze zo ongeveer de 4 cm benaderden.

Foto 4: Purperslak op strandhoofd te Koksijde – 10 juli 2013
(foto : Ingrid Jonckheere)

Slot

De tijdens de periode van “Camping Cultuur” gevonden zeeorganismen tonen aan dat een zomerstrand, ondanks het feit dat het strand dagelijks gereinigd wordt en het vele volk, toch interessant kan zijn.

Daarnaast stellen zich, door de ontdekking van de Purperslakken te Koksijde, veel vragen. Leven er nog meer Purperslakken op het strandhoofd te Koksijde? Komen ze enkel voor op dit ene strandhoofd te Koksijde? Zullen de Purperslakken kunnen standhouden? Zijn er op de andere strandhoofden tussen Zeebrugge en Koksijde ook reeds Purperslakken te vinden?

Er is werk aan de winkel voor onze leden. Het belooft een boeiende en een drukke zomer te worden.

Summary

De author describes the find of 2 specimens of the dog whelk *Nucella lapillus* on a groin in Koksijde, another confirmation that this species is gradually recovering along the Belgian coast after its total disappearance by 1981.

Literatuur

- BRUYNE, R. H. DE, S.J. VAN LEEUWEN, A. W. GMELIG MEYLING & R. DAAN (RED.), 2013. Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied. Ecologische atlas van de mariene weekdeiren (Mollusca). Uitgeverij Tirion, Utrecht en Stichting ANEMOON, Lisse
- DE BLAUWE, H. & C. D'UDEKEM D'ACUZ, 2012. Voortplantende populatie van de Purperslak *Nucella lapillus* in België na meer dan 30 jaar afwezigheid (Mollusca, Gastropoda, Muricidae). *De Strandvlo*, 32(4): 127-131.
- DE WINTER, F., 1998. Voorkomen van enkele mollusken aan de Noord-Franse kust (van Cap Gris Nez tot Malo-les-Bains). *De Strandvlo*, 18(1): 8-19.
- DUMOULIN, E. & A. ANTHIERENS, 2013. De purperslak *Nucella lapillus* (Linnæus, 1758) aan de Belgische oostkust: haar re-introductie en huidige voorkomen met gedragsecologische waarnemingen aan de soort. *De Strandvlo* in prep.
- FRETTER, V. & A. GRAHAM, 1962. British Prosobranch Molluscs: Their Functional Anatomy and Ecology. Ray Society, London.
- KERCKHOF, F. (1988). Over het verdwijnen van de Purperslak *Nucella lapillus* (Linnaeus, 1758) langs de Belgische kust. *De Strandvlo*, 8(2): 82-85
- VANHAELLEN, M.-TH., 2008. Een levende Purperslak *Nucella lapillus* (Liné, 1798) gestrand te Oostduinkerke. *De Strandvlo*, 28(2): 66.

Sint-Idesbaldusstraat 20 bus 402
8670 Koksijde
ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be